

Список використаних джерел

1. А.[рхиєпископ] А.[лексій]. Памяти Высокопреосвященного Митрополита Михаила Ермакова / А. А. – Варшава: Синодальная тип-я, 1932. – 16 с. 2. Алексий (Громадский), еп. Посещение Его Блаженством, Блаженнейшим Митрополитом Дионисием Святых Православных Автокефальных Восточных Церквей / епископ Алексий (Громадский). – Варшава: Синодальная тип-я, 1928. – 148 с. 3. Алексій (Громадський), митр. Одвертий лист до Владики Полікарпа / митрополит Алексій (Громадський) // Державний архів Рівненської області, ф. Р-281, оп. 1, спр. 17, арк. 42–46. 4. Афанасьев Н. Н., прот. Неудавшийся церковный округ / протоиерей Н. Н. Афанасьев // Православная мысль. – 1953. – № 9. – С. 7–30. 5. Власовський І. Ф. Нарис історії Української Православної Церкви: В 4 тт. / Репр. вид. / І. Ф. Власовський. – Т. IV: (XX ст.). – Ч. 2. – Київ [Б. в.], 1998. – 416 с. 6. Листи громадських діячів, представників української науки, культури і церкви до Івана Огієнка (митрополита Іларіона) 1910–1969 / Упор.: Ю. Горбач, Н. Московченко, І. Преловська. Ред. колегія: П. Сохань (голова) та ін.. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2011. – 744 с. 7. Свиляр'ов А. Еклезіологічний аналіз розколів в Україні у ХХ столітті: дис. канд... богослів'я / А. Свиляр'ов. – К.: КДА, 2001. – 159 с. 8. Цыпин В., прот. Курс церковного права. Учебное пособие / протоиерей В. Цыпин. – Клин: Фонд «Христианская жизнь», 2002. – 704 с.

Alexander Itsenko**PHILOSOPHICO-THEOLOGICAL ASSESSMENT UAOC V. LYPKIVSKOGO IN THE CREATIVE HERITAGE OF METROPOLITAN ALEXIA (GROMADSKOGO)**

Considered the philosophical and theological views of metropolitan Alexia (Gromadskogo) for church institution of Lypkivskogo, what appeared in council of Kyiv in 1921. Considered those sections of creative heritage of thinker by critico-analytical method where he analyzes the phenomene such named "samosviatstvo" and determine, that Gromadskyy represented those of Ukrainian hierarches which evaluated the negative "consecration of Kyiv". He believed that so disturbed the basic of sakramentological tradition, sacred by history and reflected in the canons of the church.

Keys words: *Vasyl Lypkivsky, orthodoxy, church, "samosvyatstvo", consecration of a bishop.*

Ірина Преловська (м.Київ)**ДІЯЛЬНІСТЬ МИТРОПОЛИТА ІОАННА (БОДНАРЧУКА) У СПРАВІ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У 1989–1990 РР.**

Статтю присвячено огляду діяльності митрополита Іоанна (Боднарчука) впродовж 1989–1990 рр. та його ролі у відродженні Української Автокефальної Православної Церкви та проголошенні Київського Патріархату на Всеукраїнському Соборі УАПЦ 5–6 червня 1990 р.

Ключові слова: *митрополит Іоанн (Боднарчук), Українська Автокефальна Православна Церква, Київський Патріархат.*

Сьогодні в Україні відбуваються складні процеси в середовищі Українського православ'я. Найбільш важливою проблемою залишається остаточна інституалізація Української Помісної Православної Церкви, яка б об'єднала усіх православних українців і цим самим б припинено внутрішнє протистояння в державі. Процес розпаду СРСР і відродження церковного життя в незалежній Українській державі до 1991 р. виглядав досить однозначним і зрозумілим.

Багатьом борцям за незалежність України вбачався простий варіант: якщо завалиться радянський державний устрій і не стане структур РПЦ в Україні, які до 1990 р. були представлені Українським екзархатом Московського Патріархату в Україні на чолі з митрополитом Київським і Галицьким Філаретом (Денисенком), то й Українська Церква організується якось сама собою.

Але події почали розвиватися зовсім в неочікуваному напрямку, коли наприкінці 1980-х рр. найбільш стрімко почали відроджуватись саме ті Церкви в Україні, які здавалося б були повністю винищені і убезпечені від можливості відродження радянськими спецслужбами – УАПЦ і УГКЦ.

У 1989 р. утворилася складна ситуація в Західній Україні, коли тут одночасно відроджувалися УАПЦ і УГКЦ, а Український екзархат РПЦ втрачав свої позиції і

православне духовенство опинилося в складній ситуації, поставлене перед вибором. Посилилося протистояння між православними і греко-католиками, які також проголосили нечинними «добровільні» рішення Львівського церковного собору 1946 р. про ліквідацію УГКЦ і перехід храмів та майна до Московського Патріархату як єдиної чинної на території СРСР Церкви. Відбулися погроми і захоплення храмів, поділилися навіть родини за конфесійною ознакою.

Греко-католики першими вийшли з підпільного існування впродовж 1988–1989 рр. на хвилі перебудови і проголошеного курсу на демократизацію суспільства. Результати соціологічних опитувань 1990 р. свідчили, що її відродження з різних мотивів є бажаним для населення Західної України. Одночасно відродився рух за повернення із небуття автокефальної Церкви, причому саме УАПЦ 1921 р. на чолі з митрополитом Василем (Липківським) (1864–1937 рр.) з потрактуванням її як «репресованої за Віру і Україну» [1, с. 6].

Одним з найбільш відомих діячів автокефального руху в Україні 1980–1990-их рр. був єпископ Житомирський і Овруцький Іоанн (Боднарчук). Іоанн (Боднарчук Василь Миколайович, 12 квітня 1929 р. – 9 листопада 1994 р.) – Митрополит Львівський і Галицький УАПЦ, кандидат богослів'я. Він народився в с. Іване-Пусте Борщівського району Тернопільської області і 9 листопада 1994 р. загинув у ДТП.

Ось вже 20 років, як він похований поблизу церкви св. Іоана Богослова на своїй малій батьківщині в селі Іване-Пусте Борщівського району Тернопільської області і його діяльність поки що не вшановано належним чином.

11 жовтня 1977 р. в Свято-Успенській Почаївській Лаврі Василь Боднарчук був пострижений в чернецтво, а 14 жовтня митрополитом Київським і Галицьким Філаретом (Денисенком) в Покровському жіночому монастирі зведений в сан архімандрита. 23 жовтня 1977 р. у Свято-Володимирському кафедральному соборі м. Києва він був висвячений в єпископа Житомирського і Овруцького. Хіротонію здійснювали: митрополит Київський і Галицький Філарет (Денисенко), митрополит Львівський і Тернопільський Миколай (Юрик), архієпископ Сімферопольський і Кримський Леонтій (Гудимов), єпископи: Мукачівський і Ужгородський Сава (Бабинець) та Кіровоградський і Миколаївський Севастіан (Пилипчук).

Важливо зазначити, що сучасна історіографія дослідження життєпису Владики Іоанна (Боднарчука) виглядає доволі дивно і практично не містить ніяких аналітичних праць. Більшість дослідників і публіцистів згадують його виключно в контексті кількох невдалих переходів з однієї юрисдикції в іншу у 1990–1994 рр., причому домінує у всіх посиланнях проросійський вектор, де причини цих дій Владики представлено як фактор його особистої невірноваженості та нерозбірливості.

Між тим уважне прочитання життєпису Василя Боднарчука вже свідчить про те, що він належав до тих борців за Україну, які ще в сталінську добу постраждали саме за приналежність до української справи. Навіть прочитання двох варіантів його біографії в електронних джерелах свідчить про те, що російські автори навіть нездатні грамотно написати географічні назви (село назване або «Івано-Пустое», або «Іван-Пустое») [7], а також, як завжди, замовчують обставини репресій українців з боку радянської держави («В 1949 году был арестован и депортирован с семьёй в Казахстан, где проживал до 1953 г.») [6].

Про те, що єпископ Житомирський і Овруцький Українського екзархату Московського Патріархату Іоанн (Боднарчук) навіть після амністії 1953 р. не скорився обставинам радянського буття, свідчить його діяльність на Житомирській кафедрі. Зовні ця історія протистояння Владики Іоана з уповноваженим А. Топольницьким виглядає як особиста суперечка [2, с. 338–340]. Але саме боротьба єпархіального архієрея за право призначати і реєструвати парафіяльного священика, за можливість здійснювати поховання за «релігійним обрядом», за спробу дати богословські знання чотирьом кандидатам у священики, за підтримку «затухаючих» парафій – все це породило цілу війну з уповноваженим А. Топольницьким.

Якраз напередодні вирішальних подій проголошення відродження УАПЦ в Україні (до 1991 р. – УРСР) єпископ Іоанн неодноразово звертався до Московського патріарха і до Синоду із заявами (23 червня і 23 листопада 1988 р., 10 липня, 25 липня, 1 серпня, 23 серпня 1989 р.), у яких просив Святійший Синод РПЦ через погіршення стану здоров'я перевести його на кафедру в Західній Україні. В своїй останній заяві Владика писав, що переведення потрібне не для того, щоб поліпшити здоров'я, а «зберегти власне життя» [2, с. 477].

Патріарх Московський Пимен (Ізвсков) наклав резолюцію на одному з цих звернень: «Єпархій не вибирають, і даються вони архіпастирю не для підтримки здоров'я. Потрібно покласти душу свою за овець своїх» [2, с. 477]. Рішенням Святійший Синоду РПЦ від 13 вересня 1989 р. єпископа Іоана (Боднарчука) звільнено за штат з умовою повернення в разі одужання. Несподівано листом від 18 вересня 1989 р. Владика Іоан знову звернувся з листом до патріарха, в якому заявив про нормальний стан свого здоров'я. У відповіді від 3 жовтня 1989 р. Святійший Синод РПЦ запропонував пред'явити медичні документи, які б підтверджували попередній лист [2, с. 477].

На інтернет-сайті «Библиотека Якова Кротова» наводиться уривок Владики Іоана про ці події: «Владыка рассказывал впоследствии: “Меня насильно, без моего желания, Русский Синод в 1989 г. уволил от управления Житомирской епархией и послал на лечение, которого я не просил. Меня, наверно, не устранили бы так легко, а дали другую епархию, если бы я водил дружбу с сильными мира сего. Но я их никогда не знал. Нам с ними не по дороге...”» [8].

2 жовтня 1989 р. у м. Львові відбувся Собор УАПЦ, який офіційно запропонував Іоанну (Боднарчуку) стати на чолі цієї Церкви. 16 жовтня Владика Іоан, перебуваючи в Дрогобичі, дав свою згоду бути архіпастирем відродженої УАПЦ. 1 листопада 1989 р. єпископ Іоанн (Боднарчук) телеграмою сповістив про свій вихід зі складу єпископату РПЦ. Слідом за ним до УАПЦ приєдналися парафії Львівщини, зокрема Успенська церква Ставропігійного Львівського братства XVI–XVII ст. разом з протоієреєм Віталієм Політило.

Виникла проблема приналежності православних парафій, які до того входили до складу Українського Екзархату РПЦ – частина парафій в Києві і в Галичині перестали поминати під час богослужінь св. Патріарха Московського і всієї Русі Пимена і Митрополита Київського і Галицького Філарета. Натомість, почали поминати Вселенського патріарха Димитрія I і взагалі постало питання утворення власної ієрархії.

22 жовтня 1989 р. єпископ Іоан (Боднарчук) служив першу архиєрейську літургію в храмі свв. Апостолів Петра і Павла м. Львова і довершив дяконську хіротонію Юрія Бойка. 30 жовтня 1989 р. Мстислав (Скрипник) заочно був проголошений першоієрархом УАПЦ. Він листівно надав Іоанну (Боднарчуку) сан архиєпископа і доручив йому здійснювати керівництво УАПЦ. Під час першої архіпастирської Служби Божої закликав: «нарешті, усвідомити те, що пора вже самому стати господарем у своєму домі, без вказівок і керівництва зі сторони, а на правду вільними, на правду самостійними» [6]. Очевидно, що саме у відродженій УАПЦ на той момент стали можливими мрії Владики Іоана (Боднарчука) про незалежну Українську Церкву.

У справі дослідження інституалізації УАПЦ 1990-х рр. існує багато нез'язованих моментів. Зокрема досі незрозуміло, коли саме виникла думка проголошення «Патріарха». У віднайдених текстах «Статуту УАПЦ» в початковому машинописному варіанті про предстоятеля УАПЦ йдеться як про «Блаженнішого митрополита» і тільки після внесення правок від руки остаточний варіант «Статуту» від 7 червня 1990 р. вже містить згадки про «Патріарха Києво-Галицького» як предстоятеля УАПЦ [1, с. 73–84]. Невідомим залишається і автор цих поправок, хоча можна думати про авторство саме митрополита Іоанна (Боднарчука).

Ключовим моментом в новітній історії проголошення автокефалії Православної Церкви в Україні залишається Православний Церковний Собор УАПЦ, який відбувся 5–6 червня 1990 р. в м. Києві [3; 4]. Учасники Собору помолились біля пам'ятника Святому Володимирі, потім біля стін Свято-Софійського собору, і після цього великим хресним ходом рушили по вулицям Хрещатику, Володимирській (з покладанням квітів до пам'ятника Тарасові Шевченку), Саксаганського до Будинку кіно.

На цьому Соборі були присутні 703 делегати з усієї України, в т. ч. сім єпископів УАПЦ. Головував на Соборі Іоанн (Боднарчук). Делегатами були народні депутати С. Головатий, І. Заєць, О. Шевченко, П. Мовчан, а також іноземні гості, представники засобів масової інформації. Секретаріат Собору складали о. Віталій Політило (спочатку був обраний о. Володимир Ярема, але потім він не входив до складу Секретаріату), Пашуля, Мирон Сас-Жураківський, «Віра і Катря» (так записано в блокноті члена Ініціативного комітету Лариси Лохвицької, яка була в Президії Собору) [1, с. 10].

5 червня 1990 р. головну доповідь зробив Іоанн (Боднарчук), в якій йшлося про необхідність проголошення Київського Патріархату [1, с. 44–49]. Після його доповіді почалося обговорення порядку денного Собору й був запропонований проект програми, до якої вносилися пропозиції делегатів. Далі виступали редактор газети «Наша Віра – Православ'я» Євген Сверстюк [1, с. 49–54], депутат Сергій Головатий, єп. Володимир (Романюк). Головний сенс всіх доповідей стосувався відновлення діяльності УАПЦ в Україні, утворенню Українського (Київського) Патріархату, ідеології УАПЦ, яка є необхідною підвалиною для побудови незалежної Української держави.

У цей день виступили о. Віталій Політило, який зачитав проект Статуту УАПЦ, який був обговорений делегатами. Піднімалося питання про організацію на українському телебаченні церковно-моральних проповідей. Володимир Ярема виступив з доповіддю про ієрархію і провід УАПЦ. Він запропонував поставити Патріархом Мстислава (Скрипника), а митрополита Львівського і Галицького Іоанна (Боднарчука) – місцезблостителем (намісником) патріаршого престолу з правом носити дві панегії. На Соборі виникла пропозиція послати телеграму Вселенському Патріархові Дмитрію I з повідомленням про обрання Патріарха Київського і всієї України.

6 червня 1990 р., на другий день Собору були присутні 547 делегатів. Засідання почалося зачитанням митрополитом Іоанном (Боднарчуком) тексту послання від митрополита Мстислава (Скрипника) до Собору. Далі делегатами були обговорені проект листа до Президента СРСР М. С. Горбачова. Були зачитані тексти привітання до Всеукраїнського Собору УАПЦ від православних українців діаспори, яке підписав голова консисторії УПЦ в США о. Василь Дяків. Потім зачитали лист до Собору від церковної ради і віруючих Свято-Успенської церкви у м. Львові, лист-вітання від православної громади м. Севастополя, лист єп. Константина (собор Святого Володимира в м. Чикаго), настоятеля та голови парафіяльної управи.

Після цього Владика Іоанн (Боднарчук) відповів на запитання членів Собору, які стосувалися зокрема дозволу служити дві Божествені Літургії, а також дозволу переходу з однієї парафії до іншої, який можна давати тільки у виключних ситуаціях.

Далі повідомлено делегатів про те, що віднині єпископа Тернопільського і Буцацького слід іменувати архієпископом. Далі був виступ лютеранського пастора з Америки, українця за походженням, Джона (Ярослава) Шепи, який передав для України 500 тис. примірників Біблії та 500 тис. дитячих Біблій. Після цього був виступ доктора Дмитра Степовика, який поздоровив Собор УАПЦ від імені академічних кіл України.

Серед діянь Собору 5–6 червня 1990 р. найголовнішими були проголошення Українського (Київського) Патріархату і обрання патріархом Київським і всієї України Блаженнішого Митрополита Мстислава (Скрипника), на час відсутності патріарха в Україні Собор уповноважив митрополита Іоанна (Боднарчука) керувати Київським

Патріархатом і бути намісником Київського патріаршого престолу, возвів в сан митрополита єп. Іоанна (Боднарчука) з титулом «Митрополит Львівський і Галицький», утворив Львівсько-Галицьку митрополію з двох архієпископій – Тернопільської та Івано-Франківської.

Собор урочисто заявив про уневажнення постанов Першого «Надзвичайного» Собору УАПЦ 28–29 січня 1930 р., якими здійснено т. зв. «самоліквідацію» УАПЦ під проводом митрополита Василя Липківського, а також звернувся до української влади з вимогою повернення храмів і майна незаконно репресованої УАПЦ 1921 р. [5, с. 224–245].

Собор також випустив Звернення до українського народу про утворення Київського Патріархату [1, с. 59–60], а також надіслав відповідні телеграми до Вселенського Патріарха Димітрія I [1, с. 61], предстоятелям автокефальних церков, на Помісний Собор РПЦ у м. Загорськ [1, с. 62], Президенту СРСР М. С. Горбачову (копію Ю. Христораднову) [1, с. 66], Голові Президії ВР УРСР В. Івашку (копію Колеснику) [1, с. 65] тощо.

Але після закінчення Собору УАПЦ 5–6 червня 1990 р. все пішло зовсім не так, як бачилося його учасникам і організаторам. Всупереч соборному рішення про обрання місцєблюстителем Патріаршого Престолу в Україні митрополита Іоанна (Боднарчука), Св. Патріарх Мстислав (Скрипник) призначив на його місце висвяченого у вересні 1990 р. єп. Січеславського Антонія (Масендича).

Весь подальший період до самої смерті Владики Іоана (Боднарчука) – це суцільний перелік прикрих непорозумінь, які на сьогодні представлені тільки переліком його переходів з однієї юрисдикції в іншу без аналізу причин і наслідків, перш за все для нього самого. До тієї сумнозвісної автокатастрофи в листопаді 1994 р. він встиг знову повернутися до УАПЦ і стати членом Св. Синоду УПЦ КП в сані митрополита.

Отже, на сьогодні існує нагальна потреба зібрати всі матеріали щодо життєпису та діяльності митрополита Іоана (Боднарчука) для того, щоб нарешті отримати об'єктивну версію подій, розібратися у складних обставинах існування всіх напрямів Православної Церкви в Україні 1990–2000-х рр., церковно-державних стосунках у Незалежній Україні і зрозуміти ті обставини, які на сьогодні ускладнюють вивчення життя одного з наших сучасників, який так вболівав за Українську Православну Церкву та її майбутнє.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 5–6 червня 1990 р. Документи і матеріали / Упорядник І.М. Преловська // Апологет. Богословський збірник Львівської Духовної Академії УПЦ-КП. – Львів, 2007. – № 1–2 (12–13). – 125 с.
2. Пашенко В. Православ'я в новітній історії України / В. Пашенко. – Полтава: Друк. за рішенням вченої ради Полтавського державного педогогічного університету ім. В.Г.Короленка від 25 січня 2011 р., 2001. – 736 с.
3. Преловська І. М. Трєте відродження УАПЦ у ХХ столітті: проголошення патріаршества. Доповідь на конференції з нагоди відзначення 15-ої річниці Всеукраїнського Православного Помісного Собору 5–6 червня 1990 р. «Патріарший устрій в Українському Православ'ї: становлення і розвиток». м. Київ, 6 червня 2005 р. // Православний вісник. – К.: Вид. УПЦ УП, 2005. – № 5–6 (травень-червень). – С. 54–58.
4. Преловська І. М. Всеукраїнський Православний Церковний Собор 5–6 червня 1990 року: до питання про вивчення документальних джерел Української Автокефальної Православної Церкви / І. М. Преловська // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Праці ХVІІІ-ї міжнар. наук. конф., м. Львів, 12–15 травня 2008 р. – Львів: Логос, 2008. – Т. 1. – С. 800–809.
5. Преловська І. М. Джерела з історії Української Автокефальної Православної Церкви (1921–1930) – Української Православної Церкви (1930–1939): монографія. – К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2013. – 696 с.
6. Іоан (Боднарчук) // Вікіпедія. – Режим доступу: [uk.wikipedia.org/wiki/Іоан_\(Боднарчук\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Іоан_(Боднарчук)).
7. Іоанн (Боднарчук) // Вікіпедія. – Режим доступу: [ru.wikipedia.org/wiki/Іоанн_\(Боднарчук\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Іоанн_(Боднарчук)).
8. Іоанн Боднарчук // Библиотека Якова Кротова. – Режим доступу: krotov.info/spravki/history_bio/20_bio/bodnarchuk.html

Iryna Prelovska

**ACTIVITIES METROPOLITAN JOHN (BONDARCHUK) IN THE REVIVAL
AUTOCEPHALOUS UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH IN 1989–1990**

The article is devoted to the review of Metropolitan John (Bondarchuk joined during 1989–1990 and its role in the revival of the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church and the pronouncement of the Kyivan Patriarchate in the All-Ukrainian Council of the UAOC 5–6 June 1990.

Key words: *Metropolitan John (Bondarchuk), Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, Kiev Patriarchate, Ukrainian Council of the UAOC 5–6 June 1990.*

Євген Заплетнюк (м. Тернопіль)

**«ДОБРОТОЛЮБІЄ»: ЗНАЧЕННЯ, ГЕНЕЗА ВИДАННЯ ТА УКРАЇНСЬКИЙ
ПЕРЕКЛАД ПАТРІАРХА ФІЛАРЕТА**

У статті розкривається історія появи друком п'ятитомної антології святоотецької писемності під назвою «Добротолубіє». Автор прослідковує шлях цього видання з часу його появи грецькою мовою, до першого, найповнішого перекладу українською мовою, здійснене патріархом Київським і всієї Русі-України Філаретом та надруковане у 2008–2009 рр. У тексті розкрито історичне та богословське значення українського перекладу однієї з найвідоміших збірок повчань святих отців Східної Церкви.

Ключові слова: *«Добротолубіє», «Філокалія», Київський Патріархат, книгодрукування, українська мова.*

Події останніх років, а особливо останніх місяців, красномовно засвідчили, що попри проголошену 1990 р. де-юре державну незалежність України, нам ще належить здобувати її де-факто упродовж тривалого часу. Внутрішня та зовнішня агресія з боку північного сусіда ставить українців в особливі умови та вимагає від нас постійної боротьби за свої права, захисту прав на самоідентичність. На жаль, це триватиме постійно, до часу нашої остаточної перемоги, якщо така взагалі буде можливою, з уваги на вічні імперські амбіції Кремля.

У цьому контексті, церковне питання набуває особливої ваги, оскільки історично Церква завжди, безпосередньо чи опосередковано, користуючись найбільшим авторитетом, була знаряддям впливу на суспільство та суттєво формувала суспільну думку. У тоталітарних суспільствах, якими у свій час був СРСР, а нині є його спадкоємець – Російська Федерація, усвідомлення сили церковного впливу навіть призвело до того, що держава стала зацікавлена у постанні такої моделі відносин, у якій церковні інституції перебувають у абсолютній залежності від неї. Отже, більшовицький переворот 1917 р. в новій історії Церкви поклав початок нового, дивного за своєю природою симбіозу – антицерковної симфонії, у якій не Церква обирає вектор державного розвитку, а партійна номенклатура визначає принцип її розвитку, попередньо зробивши її абсолютно залежною від себе: фінансово, юридично, кадрово. Тому, зовсім не дивно, що Московський Патріархат, хоч і під вивіскою «УПЦ», в Україні продовжує аналогічну політику, що веде РПЦ в Росії та світі – побудова «русского міра», виправдання російських політичних злочинців та навіть – таємна чи відкрита співпраця з ними. Безперечно, цей контекст вимагає від українських віруючих цілком адекватної відповіді. Тому, Українська УПЦ КП приймає активну участь в тих сферах життя суспільства де потрібна здорова альтернатива, нав'язана з Москви як комплекс меншовартості. Сьогодні Київський Патріархат захищає інтереси українського народу, відстоюючи його право на державну та церковну незалежність. Чим більші випробовування та скорботи посилають нам «братні народи», тим гучніше Українська Церква змушена відповідати на них, покриваючи ввірену паству спасительним омофором. Буває й таке, що Церква бере на себе деякі суспільні функції, у певному сенсі, не пов'язані безпосередньо із обожнення народу, благодатним просвіченням його Христовою Істиною. Передусім ті, з якими не справляється наша держава, але потребує народ. Наприклад, збір і відправка гуманітарної допомоги у регіони АТО, утримання